

Záznam z jednání dne 16. 5. 2018 k problematice ochrany horských lesů v CHKO Jeseníky

Ve středu 16. 5. 2018 svolala Agentura ochrany přírody a krajiny – Správa CHKO Jeseníky terénní setkání se zástupci nevládních ekologických organizací (NNO) a s odbornou veřejností. Nutno dodat, že realizace tohoto jednání je jedním z výsledků několikaletého úsilí Společnosti přátel Jeseníků, z.s. (SPJ), včetně stížnosti z května 2017 a následně podaných podnětů na konkrétní závažné případy úmyslných těžeb v přirozených horských lesích. Díky tomu v září 2017 svolalo Ministerstvo životního prostředí Praha jednání konané v sídle Správy CHKO Jeseníky, kde jsme diskutovali tato témata. MŽP ČR zde mimo jiné Správě CHKO zadalo, aby 1x ročně svolávala jednání se zástupci NNO a odborné veřejnosti s cílem informovat a projednat aktuální témata. Doposud Správa CHKO bohužel tato pravidelná setkání neorganizovala a výměna informací se zástupci NNO tak vážila. Jedním z cílů činnosti SPJ je to, aby téma ochrany přírody Jeseníků byla tématem veřejným a široce diskutovaným.

Jednání dne 16. 5. 2018 bylo, bohužel, provedeno bez zápisu a bez konkrétních závěrů, přestože SPJ provedení zápisu na jednání požadovala. To považujeme za chybu Správy CHKO. Proto zde za naši stranu zveřejňujeme souhrn podstatných informací z jednání.

Ačkoliv byla Správa CHKO Jeseníky organizátorem události, zástupci Správy byli na jednání dosti pasivní a hlavní slovo předávali zástupcům Lesů ČR, s.p. Diskuse celkově nebyla nijak řízena a časově se roztáhla natolik, že jednání, začínající v 9 hod. s rozsahem do 15hod., muselo být v 16 hod. ukončeno, aniž by se stihl třetí bod programu jednání (lokalita přírodní rezervace Rabštejn). Navzdory tomu, SPJ považuje setkání za přínosné jakožto příležitost k výměně názorů a oceňuje komunikativní přístup zástupců vedení Lesů ČR, Krajského ředitelství Šumperk. Jako závažný nedostatek vidíme to, že Správa CHKO nezajistila z jednání zápis s konkrétními závěry a zejména to, že v obou diskutovaných případech Správa CHKO nevidí rozpor se zájmy ochrany přírody a se zákonem o ochraně přírody. To je špatný precedens pro další případy.

První navštívená lokalita byla horská klenová bučina v údolí Divoké Desné. Tyto typy horských lesů patří v celostátním měřítku k výjimečným a velmi vzácným. Zde se jednalo o cca 200 let starý porost v nadmořské výšce cca 900 m n. m. V červnu 2017 zde byla provedena rozsáhlá těžba na strmém svahu.

Zástupce LČR popsal podrobně situaci a vývoj s tím, že se jedná o přestárlé bukové porosty v původnější druhové skladbě a z hlediska kategorizace jde o lesy zvláštního určení se zvýšenou funkcí půdoochrannou na mimořádně nepříznivých stanovištích. Přesto, i zde je dle LČR vhodné v omezené míře těžít, především výběrnou těžbou a podpořit přirozenou obnovu. V r. 2017 zde byla naplánována těžba v rozsahu 350 m³, na jejíž realizaci byla použita lanovková technologie. Při realizaci těžby, z ne zcela vyjasněného důvodu, se v těžbě pokračovalo dál, i za hranici vyznačené plochy k těžbě. Když se o tomto dozvěděl lesní správce, vypravil se na místo a veškerou činnost zastavil s tím, že se těží nad rámec zadávacího listu. Následně LČR věci řešily v rovině svých vnitřních a obchodních vztahů, aby zjednaly nápravu. Na základě podnětu SPJ se do věci zapojila Česká inspekce životního prostředí. Zástupce LČR uvedl, že inspekce konstatovala, že škoda na životním prostředí nevznikla a neřeší zde problém z hlediska zákona o ochraně přírody. Inspekce vidí problém na úseku lesního zákona a jediné co se legislativně řeší je rozsah těžené plochy, kdy šířka těžby

hraničně přesáhla povolený limit, tzn. měla být max. 30m široká a je 40m. Protože se zde těžilo nad rámec zadání od LČR a LČR těžbu aktivně zastavily, inspekce zahájila správní řízení o přestupku nikoliv s LČR, ale s dodavatelskou firmou, která těžbu chybně realizovala, a udělila jí pokutu. Zástupci LČR upřesnili, že plánovaný objem pro tuto konkrétní těžbu bylo 350 m³ dřeva, a když se těžba zastavovala, bylo zde pokáceno cca 150m³ nevyznačeného dříví navíc. Dále bylo uvedeno, že přestože je zde les zvláštního určení s prioritní funkcí půdoochrannou a vodoochrannou, nemá to souvislost se zájmy ochrany přírody a ta zde nemá přednost před těžbou (funkci produkční). Dále bylo uvedeno, že lesy zvláštního určení sice mají zvýšený důraz na určitou ochrannou funkci, ale nahlíží se na ně jako na lesy hospodářské. S tímto SPJ i další účastníci vyjádřili nesouhlas.

Postoj Správy CHKO: o problému se dozvěděli od lesní správy, a to v podstatě bezprostředně, pár dní poté, co byla těžba zastavena. Jde o 3. zónu ochrany přírody, 6. lesní vegetační stupeň a les s přirozenějším druhovým složením: buk 80 %, javor klen 18%, smrk 2%. Na ploše porostu 4,36 ha byla v rámci schváleného lesního hospodářského plánu (LHP) navržena celková těžba v rozsahu 900 m³. Provedená těžba byla menší. **Správa CHKO provedla šetření na místě a porušení zákona o ochraně přírody zde neshledala.** V tomto případě se jedná o nepovedený násečný způsob těžby. Těžba bučin v CHKO Jeseníky probíhá tak, že se dělá proclonění porostu a potom jeho domýcení nad zmlazením. Většina obnovy (těžby) probíhá buď podrostním, nebo násečným hospodářským způsobem.

Postoj SPJ a některých dalších účastníků: provedený způsob těžeb v těchto typech horských lesů je z ekologického hlediska zcela nevhodný a chyb se zde stalo vícero. Hlavní odpovědnost za vzniklou situaci má bohužel Správa CHKO Jeseníky, která tvrdí, že nedošlo k porušení zákona o ochraně přírody. Problém je jednak v tom, že na řadě míst CHKO je špatně provedena zónace ochrany přírody, kterou Správa CHKO zpracovala cca před 25 lety a od té doby se nezměnila. SPJ na to dlouho upozorňuje a zde je konkrétní příklad: vzácné, cca 200 let staré horské klenové bučiny jsou zařazeny do 3. zóny ochrany místo do 1. nebo 2. zóny. Správu CHKO jsme opakovaně žádali o vyhlášení rezervace v lokalitě a o ochranu těchto porostů. Ale především, není klíčové to, zda zde lesníci plánovali v r. 2017 vytěžit 350 m³ dřeva a někdo porušil zadávací list a vytěžilo se cca 500 m³. Zásadní je to, že **Správa CHKO mohla zabránit těmto nevhodným umístěným těžbám**, když v r. 2016 schvalovala nový lesní hospodářský plán (LHP), v rámci kterého do těchto vzácných porostů v extrémním terénu lesníci **umístili úmyslnou těžbu s plánem vytěžit objem 934 m³ dřeva z celkové zásoby dřeva 1269 m³ v této porostní skupině 17** (plocha 4,36 ha). V rámci toho se počítá i s odtěžením většiny vzácných javorů klenů v objemu 137 m³! Navíc, dle LHP je zde schválena těžba obnovní s postupnou obnovou kmenoviny sečemi šíře 30 metrů. **Dle LHP, ale i dle praktického provedení těžby v r 2017, se tedy nejedná o ekologicky citlivý výběrný způsob hospodaření, ale o pasečné hospodaření s použitím široké seče (30 metrů, která byla v praxi rozšířena na 40m). Místo toho, aby Správa CHKO tyto postupy nepovolila, naopak je schválila ve svém souhlasném závazném stanovisku k návrhu LHP.** A jestliže na místě vidíme vážné následky těžby o intenzitě cca 500 m³, pak schválený plán těžeb zde dovoluje objem těžby téměř ve 2násobném rozsahu! To vše je v rozporu se zájmy ochrany přírody, protože se jedná o vzácné horské klenové bučiny a o biotop s výskytem řady chráněných druhů živočichů (některé z nich jsme vyjmenovali v našem podnětu). Tyto druhy přitom mají být chráněny dle § 50 zákona o ochraně přírody. Dále zde chybí ponechání většího počtu dospělých stromů na dožití. Tato fakta Správa CHKO bohužel nijak nezohledňuje. Přitom Správa CHKO by měla mít konkrétní představu, jaké chráněné druhy živočichů žijí v těchto typech porostů a zda jsou plánovanou těžbou ohroženy.

Dalším faktem je to, že tato lokalita je dle kategorizace lesů podle § 8 odst. 2 lesního zákona zařazena do kategorie lesů zvláštního určení, a to pod písm. e) Jedná se tedy o lesy se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinnou. **Dle lesního zákona je u těchto lesů veřejný zájem na zlepšení a ochraně životního prostředí nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa nadřazen funkcím produkčním. Přesto se zde intenzivně těží a ve schváleném LHP je zde umístěna těžba se smýcením většiny stromů a se sečemi šíře 30 metrů.** Podle našeho názoru tak nejsou zohledněny požadavky lesního zákona. Těžbou došlo k narušení funkce půdoochranné a vodoochranné i k poškození části přirozeného zmlazení. Pokud by se zde někdy mělo těžit, pak jen citlivě výběrným způsobem. Ovšem vzhledem k výjimečnosti horských klenových bučin by bylo nevhodnější netěžit zde vůbec a území ponechat jako klenot našeho přírodního dědictví samovolnému vývoji.

SPJ upozorňuje, že se nejedná jen o tento případ. V cenných porostech bučin, včetně předmětů ochrany EVL, evidujeme řadu dalších případů úmyslných těžeb s kompletním smýcením porostu v těžené ploše (pasečný způsob hospodaření), často se vznikem holin a dokonce s výsadbou smrků do bučin. SPJ vyjadřuje obavu o budoucnost cenných listnatých/smíšených porostů v CHKO Jeseníky a konstatuje, že Správa CHKO tomuto problému zatím jen přihlíží a vydává souhlasná závazná stanoviska v rámci LHP. **Prioritně to tedy není problém LČR, ale toho, co Správa CHKO povoluje a umožňuje!**

Vedoucí Správy CHKO v reakci na to uvedl, že se shodneme, že toto není příklad dobré praxe. Nicméně k tomu došlo, inspekce zde dořeší sankce a Správa bude hledat cestu, aby se takové věci neopakovaly.

Druhá navštívená lokalita byla oblast na hranici přírodní rezervace Břidličná na šumperské straně, cca 1 150 m.n.m.:

I zde se zástupci Správy CHKO příliš nevyjadřovali, komunikace probíhala zejména se zástupci Lesů ČR. K místním porostům bylo uvedeno, že se jedná o nepůvodní smrkovou monokulturu (to se při následné diskusi nepotvrdilo), která byla přestárlá a proředěna předchozími kalamitními těžbami. Porost na hranici rezervace je veden jako hospodářský les s věkem cca 160 let v době těžby. Během minulého decennia byl porost poznamenán kalamitami a nahodilou těžbou v celkovém objemu 550m³ za 10 let. V roce 2015 zde došlo k umístění úmyslné mýtní těžbě celkem na ploše 2,64 ha (2 velké a 1 malá plocha) v celkovém objemu 650 m³. Na části vytěžené plochy je přirozená obnova s charakterem zajištěného porostu, na části je vykázaná a zalesněná holina. Podle lesního správce jde o příklad podrostního způsobu hospodaření. Dále byl popsán proces vzniku rezervace Břidličná v r. 2008 s tím, že rezervace byla i ze strany LČR pojata velmi vstřícně a sami navrhli část území k rezervaci připojit. Lesníci a Správa se dohodli, že ochranné pásmo nebude vyhlášeno kolem celé rezervace, ale vymezí se konkrétně jen na dvou plochách a lesníci tak budou hospodařit až na hranici rezervace. Dále byl popsán vývoj v minulém decenniu u porostu nad těžbou plochou, tedy v rezervaci. I zde byly v uplynulých letech provedeny nahodilé těžby (kúrovec, vývraty), i když dotčený porost pod rezervací ještě stál. Od smycení porostu v r. 2015 došlo v navazující rezervaci jen k malým vývratům a provedenou těžbou až na hranici rezervace tak nedošlo k ohrožení porostu rezervace.

Postoj Správy CHKO Jeseníky: ředitel Správy vyjádřil pochybnosti ke znaleckému posudku, který k případu této úmyslné těžby nechala zpracovat SPJ. Na otázku, zda řediteli Správy vadí, že se těží až na hranici rezervace a porost uvnitř rezervace se tak oslabuje, zazněla neurčitá odpověď s tím, že kdyby mohl, tak se bude snažit o to, aby se zde hospodařilo výběrným způsobem. Další zástupce Správy upřesnil pohled ochrany přírody tak, že na vytěžené ploše **dochází k obnově ekosystému horských smrčín** (pozn.SPJ: přestože zde na části plochy vznikla holina a nebyly ponechány žádné dospělé stromy na dožití?), tzn. že zde už není fáze dospělého lesa, ale je zde fáze zmlazování. Ekosystém horských smrčín v této lokalitě zůstává zachován a kontinuálně pokračuje. **K porušení zákona o ochraně přírody nedošlo a nebyla zde použita intenzivní technologie podle § 26, odst. 3.** Těžbu a její vliv na ekosystém je potřeba posuzovat v kontextu ekosystému horských smrčín jako celku podle metodiky pro účely soustavy Natura 2000. Protože ekosystém horských smrčín v hřebenové části Jeseníků má několik tisíc hektarů, vliv na ekosystém horských smrčín je velmi malý.

Postoj SPJ a některých dalších účastníků: zástupce SPJ zde citoval ze znaleckého posudku, který byl dokončen soudním znalcem v listopadu 2017 a přináší řadu podstatných informací k vytěženému porostu. Nejednalo se o nepůvodní smrkovou monokulturu, ale podle Katalogů biotopů AOPK zde v nižší části lokality

zasahoval přírodní biotop L 5.4 - Acidofilní bučiny a dominantně byl na většině těžené plochy přírodní biotop L 9.1 – Horské třtinové smrčiny. **Šlo tedy o ekologicky hodnotné porosty ve věku cca 160 let.** Podle typologické mapy území byla úmyslná mytní těžba provedena v porostech převážně na lesním typu 7N4 – kamenitá buková smrčina, což je hodnoceno jako **exponované stanoviště horských poloh.** Zde by se mělo upřednostňovat ekologicky citlivé hospodaření, ekologické funkce lesa mají být upřednostněny a **prvořadá je ochrana půdy proti erozi.** Dále, nadmořská výška je cca 1 150 m. n. m., jsou zde tedy ztížené podmínky pro obnovu horských porostů a jde o **západní exponovanou návětrnou stranu** s významným působením slunečního záření. Rozsáhlé úmyslné těžby zde zvyšují riziko rozpadu okolních porostů větrem, kůrovcem a v důsledku zvýšeného stresu suchem a fotoinhibicí. Znalecký posudek dále obsahuje důležité zjištění: z hospodářské knihy z LHP 2006 – 2015 vyplývá, že v popisu porostní skupiny je **předepsána „těžba obnovní: jednotlivý výběr s intenzitou 10-15%“.** **Ve skutečnosti tento postup nebyl dodržen** a došlo zde k těžbě pasečným způsobem s úplným odstraněním dospělého stromového patra na velké ploše (celkem 2, 6ha na 3 obnovních prvcích) a se vznikem holin o celkové ploše 1,80 ha.

Lokalita se nachází ve 2. zóně CHKO Jeseníky. **Celá naše snaha není o zákazu úmyslných těžeb ve 2. zónách CHKO, ale o ukončení pasečného hospodaření,** často s tvorbou holin, kdy dochází k plošnému kácení lesů bez ponechání dostatečného množství dospělých stromů na dožití (pro zajištění ekologických funkcí). **Žádáme proto Správu CHKO, aby zajistila citlivější přístup k horským lesům ve 2.zóně CHKO, zejména výběrným způsobem hospodaření.** V tomto případě je situace o to závažnější, že provedenou plošnou těžbou až na hranici rezervace došlo k odkrytí porostní stěny samotné rezervace a tím k jejímu ohrožení, zejména působením větru. Přímo na místě je možné vidět řadu aktuálních vývrátů v porostní stěně rezervace a je zde zvýšené riziko dalšího rozpadu stromů. **Znalecký posudek naopak považuje tuto úmyslnou těžbu vč. jejích dopadů na rezervaci za intenzivní technologii podle zákona. Případ není správné hodnotit v kontextu všech smrčín podle metodiky pro účely soustavy Natura 2000, jak tvrdí Správa CHKO.** Tento případ považujeme za precedenční, na území 2.zón CHKO je vícero podobných těžeb. **Naše kritika nesměruje na lesníky, ale na Správu CHKO Jeseníky, kterou žádáme, aby hájila zájmy ochrany přírody ve 2.zónách a aby k tomu využila všechny možnosti.** Bohužel se to zatím neděje.

Dále, odborník na lesy za celostátní Hnutí DUHA, zde výstižně formuloval problematiku hospodaření v horských smrčinách. Ze zkušeností z dřívějších případů těžeb v horských smrčinách v Jeseníkách i jinde vyplývá, že pokračující těžba s postupnou asanací v těchto porostech vede nakonec k tomu, že dojde k takovému proředění porostu, že se zvýší jeho nestabilita a rozvrátí jej vítr. Rozpad horských smrčín se v důsledku asanačních těžeb urychluje a rozpad porostu větrem pak může způsobit větší škody než kůrovec. Možnost hospodaření v horských smrčinách je velmi omezená, navíc tato lokalita je na návětrné straně. Apeloval pak na zástupce LČR a Správy CHKO, že by tímto způsobem v horských smrčinách neměli zasahovat.

Na závěr jednání se účastníci podívali do navazující části horských smrčín na hranici rezervace, kde je část porostu, **kde se těžba nedokončila úplným smýcením, ale byla zde ponechána část stromů na dožití,** pod nimiž je bohaté zmlazení smrků. Právě výběrný způsob hospodaření, který ponechá v těžené ploše dostatečné množství stromů na dožití, je ve 2.zóně žádoucí a umožní plnění všech funkcí horského lesa, včetně zachování funkčního lesního ekosystému. **Protože v okolních porostech horských smrčín je na hranici rezervace připravována další úmyslná těžba, jsou účastníci jednání zvědaví, jakým způsobem se LČR postaví k provádění dalších těžeb a budou situaci sledovat.**

Během zpáteční diskuse jsme poukázali ještě na jednu důležitou věc. **Mimo jiné i kvůli hroznému kůrovcovému kalamitě by bylo vhodné, aby se lesní správci i Správa CHKO místo těžby v přirozených horských smrčinách aktivně soustředili na přeměnu nepřirozených smrkových monokultur,** které se nacházejí pod Břidličnou v nižších polohách hor. Zde by se měly smrkové porosty intenzivně prořezávat, do uvolněných míst podsazovat buky, jedle a další původní dřeviny. Přežívající ostrůvky listnatých stromů by se měly uvolňovat ze sevření hustým smrkovým porostem a maximálně využívat k obnově přirozeného zmlazení.

Tento záznam sepsala Společnost přátel Jeseníků, z.s. po konzultaci s některými dalšími účastníky jednání.